

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

NUTQ BUZILISHLARINI KORREKSIYA QILISHDA LOGOPEDIK TERAPIYALAR VA ULARNING AHAMIYATI

PhD, Maxmudova Madinaxon Sobirxonovna

Qo'qon davlat universiteti Maxsus pedagogika kafedrası v/b professori,

Abduqahhorova Muattarxon Abdurashid qizi

Logopediya yo'nalishi talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada nutq buzilishlarini korreksiya qilishda qo'llaniladigan logopedik terapiyalar va ularning ahamiyati ilmiy jihatdan yoritilgan. Nutq buzilishlarining turlari, logopedik terapiyalarning mazmuni hamda korreksion ishlarning samaradorligi tahlil qilingan. Shuningdek, artikulyatsion mashqlar, nafas mashqlari, fonematik eshituvni rivojlantirish va kommunikativ terapiyalarning bola nutqini rivojlantirishdagi o'rni ochib berilgan.

Tayanch tushunchalar. Nutq buzilishi, logopedik terapiya, korreksiya, artikulyatsion mashqlar, fonematik eshituv, dizartriya, dislaliya, kommunikativ terapiya, nutq rivojlanishi, logopedik mashg'ulot.

Nutq insonning muloqot qilish, fikr almashish va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishining asosiy vositasidir. Bolalarda uchraydigan nutq buzilishlari esa ularning ta'lim olishiga, ruhiy rivojlanishiga va ijtimoiy moslashuviga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli nutq buzilishlarini o'z vaqtida aniqlash va samarali korreksion ishlarni tashkil etish logopediya fanining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Zamonaviy logopediyada turli terapiya usullari orqali nutq kamchiliklarini bartaraf etish ishlari olib boriladi. Logopedik terapiyalar bolaning yosh xususiyatlari va

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

nutq buzilishining turiga mos ravishda tashkil etiladi. Ushbu terapiyalar nafaqat tovush talaffuzini to‘g‘rilash, balki bolaning umumiy kommunikativ faoliyatini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Bolalarda uchraydigan nutq buzilishlari turlicha ko‘rinishda namoyon bo‘ladi. Eng ko‘p uchraydigan nutq buzilishlariga quyidagilar kiradi:

- **Dislaliya** — tovushlarni noto‘g‘ri talaffuz qilish;
- **Dizartriya** — nutq apparati mushaklari faoliyatining buzilishi;
- **Alaliya** — nutqning to‘liq rivojlanmaganligi;
- **Duduqlanish** — nutq sur‘ati va ritmining buzilishi;
- **Afaziya** — miya jarohati natijasida nutqning buzilishi.

Mazkur nutq buzilishlarini bartaraf etishda logopedik terapiyalar muhim ahamiyatga ega.

Artikulyatsion terapiya

Artikulyatsion terapiya nutq apparati mushaklarini rivojlantirishga qaratilgan mashqlar tizimidir. Ushbu terapiya til, lab, jag‘ va yumshoq tanglay harakatlarini faollashtirish orqali tovush talaffuzini yaxshilashga yordam beradi.

Ko‘p qo‘llaniladigan mashqlar:

- “Soat” mashqi;
- “Ot chopmoqda” mashqi;
- “Kulcha” mashqi;
- lablarni cho‘zish va tabassum mashqlari.

Artikulyatsion terapiya ayniqsa dizartriya va dislaliya holatlarida samarali natija beradi.

Nafas terapiyasi

Nutqning ravon va aniq bo‘lishi nutqiy nafasning to‘g‘ri shakllanishiga bog‘liq. Nafas terapiyasi nafas olish va chiqarishni boshqarishga qaratilgan mashqlarni o‘z ichiga oladi.

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Masalan:

- shar puflash;
- shamni o‘chirish;
- qog‘ozni puflash;
- uzun nafas chiqarish mashqlari.

Bu terapiya duduqlanish va ovoz buzilishlarini korreksiya qilishda muhim o‘rin tutadi.

Fonematik eshituvni rivojlantirish terapiyasi

Fonematik eshituv — tovushlarni eshitish va farqlash qobiliyatidir. Ushbu qobiliyatning rivojlanmaganligi bolaning tovushlarni noto‘g‘ri talaffuz qilishiga olib keladi.

Logopedik mashg‘ulotlarda:

- tovushlarni ajratish;
- o‘xshash tovushlarni farqlash;
- ovozli o‘yinlar;
- audio mashqlar

orqali fonematik eshituv rivojlantiriladi.

Natijada bola tovushlarni to‘g‘ri idrok etishni va aniq talaffuz qilishni o‘rganadi.

Kommunikativ terapiya

Kommunikativ terapiya bolaning erkin muloqot qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu terapiyada bolalar suhbat, rolli o‘yinlar va dialoglar orqali nutqdan amaliy foydalanishni o‘rganadi.

Masalan:

- “Do‘konda”;
- “Shifokor huzurida”;
- “Mehmonda”

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

kabi vaziyatli o‘yinlar bolalarda kommunikativ faollikni oshiradi.

Kommunikativ terapiya bolaning ijtimoiylashuvi va o‘ziga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi.

Sensor terapiya va mayda motorika mashqlari

Nutq rivojlanishi mayda motorika bilan chambarchas bog‘liq. Shu sababli logopedik mashg‘ulotlarda sensor terapiya va barmoq mashqlaridan foydalaniladi.

Quyidagi mashqlar samarali hisoblanadi:

- mozaika terish;
- plastilin bilan ishlash;
- konstruktor yig‘ish;
- barmoq o‘yinlari.

Mazkur mashqlar miya faoliyatini faollashtirib, nutq markazlari rivojlanishiga yordam beradi.

Zamonaviy logopedik texnologiyalar

Bugungi kunda logopedik terapiyalarda multimedia vositalari, interaktiv o‘yinlar va kompyuter dasturlaridan keng foydalanilmoqda. Elektron logopedik mashqlar bolalarning qiziqishini oshirib, korreksion ishlarning samaradorligini kuchaytiradi.

Masalan:

- interaktiv audio mashqlar;
- animatsion artikulyatsion videolar;
- mobil logopedik ilovalar.

Bu texnologiyalar individual yondashuv imkonini yaratadi.

Nutq buzilishlarini korreksiya qilishda logopedik terapiyalar muhim pedagogik va amaliy ahamiyatga ega. Artikulyatsion, nafas, kommunikativ va sensor terapiyalar bolaning nutq faoliyatini kompleks rivojlantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy logopedik metod va texnologiyalardan foydalanish korreksion ishlarning

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

samaradorligini oshirib, bolalarning to‘laqonli muloqot qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ayupova M. **Logopediya asoslari**. – Toshkent: O‘qituvchi, 2021.
2. Shomaxmudova R. **Nutq buzilishlarini korreksiya qilish metodikasi**. – Toshkent, 2022.
3. Nurkeldiyeva D. **Maxsus pedagogika**. – Toshkent: Fan, 2020.
4. Vygotskiy L.S. **Nutq va tafakkur rivojlanishi**. – Moskva, 2019.
5. Po‘latova D. **Innovatsion logopedik texnologiyalar**. – Toshkent, 2023.
6. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
7. Zamonaviy logopedik va pedagogik ilmiy maqolalar.